KARINA NABIAŁCZYK

Uniwersytet Wrocławski

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

POWIĄZANIA BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMATOLOGII Z INNYMI DYSCYPLINAMI NA PRZYKŁADZIE ANALIZY CYTOWAŃ PIŚMIENNICTWA Z LAT 1956-2006

W jednym z pierwszych polskich artykułów teoretycznych traktujących o genezie, celach badawczych i zakresie badań bibliometrycznych, Wanda Pindłowa omawia również kierunki badań bibliometrycznych w Polsce. Badaczka wymienia pierwsze prace związane z ilościowym badaniem piśmiennictwa, sytuując korzenie polskiej bibliometrii w statystyce bibliograficznej i wydawniczej. Zaś wśród autorów, którym towarzyszył głębszy namysł teoretyczny nad tymi badaniami, autorka wskazuje Jana Muszkowskiego, który zauważył powiązania między działalnością bibliograficzną, społecznym oddziaływaniem książki i stosowaniem metod statystycznych¹. Pisał m.in.:

Traktowanie wytworów piśmiennictwa jako przedmiotu statystyki jest na-
pozór sprzeczne z przyjętym w naszych czasach powszechnie poglądem na
twórczość umysłową. Wszakże za najistotniejszą cechę dzieła uznajemy jego
odrębność indywidualną, wyróżniającą je z powodzi druków, gdy tymczasem
wszelkie obliczenia statystyczne wymagają w założeniu istnienia cech wspól-
nych, pozwalających na tworzenie grup jednorodnych; na tej zasadzie daje się
stwierdzić w powstawaniu i przebiegu pewnej dziedziny zjawisk prawidłowość,
której ustalenie jest ostatecznym celem badań statystycznych. Książka
zatem, stając się przedmiotem statystyki, zatracićby musiała swój charakter

¹ W. Pindłowa, *Bibliometria i jej znaczenie dla badań nad książką*, „Studia o Książce” 1988, t. 17, s. 301-327.

indywidualny, ażeby przejść do sfery zjawisk masowych. [...] Ze zjawiska wyłącznie duchowego, jakim jest każde dzieło w okresie swego powstania, staje się ono z chwilą utrwalenia w piśmie również i zjawiskiem materialnym. Zmaterializowana część ducha autora idzie w świat, rozpoczyna życie własne i, zyskując możność oddziaływania na innych, staje się wreszcie zjawiskiem społecznym. Ten drobny, niepozorny przedmiot zdobywa potężną siłę, która przekształca z gruntu życie pokoleń².

Parafrazując ostatnie zdania rozważań Muszkowskiego, celem tej pracy jest zbadanie oddziaływania prac zagranicznych autorów na polską społeczność naukową i rodzime prace z dziedziny bibliotekoznawstwa i informologii, celem wskazania głównych kierunków badań i ukazania powiązań między tematami badawczymi i dyscyplinami naukowymi. Efekt ten został osiągnięty poprzez metodę analizy cytowań bibliograficznych.

Pierwszy etap prac polegał na doborze materiału badawczego. Zdecydowano się na przebadanie zawartości, reprezentatywnego dla pola badawczego nauki o informacji i bibliotece, zestawu wydawnictw ciągłych. Przy typowaniu tytułów pomocne okazały się m.in. wykazy czasopism rejestrowanych w bibliografiach dziedzicznych *Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce* oraz w *Polskiej Bibliografii Bibliologicznej*. Wytypowano ponad 20 tytułów czasopism, w artykułach których odnotowano obce cytowania, m.in. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, „Przegląd Biblioteczny”, „Rocznik Biblioteki Narodowej”, „Roczniki Biblioteczne”, „Studia o Książce”, „Zagadnienia Informacji Naukowej” oraz fachowe: „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” i „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej”, czasopisma bibliotek naukowych jak poznańska „Biblioteka”, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, lubelskie „Folia Bibliologica”, „Libri Gedanenses”, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, „Rocznik Biblioteki PAU i PAN w Krakowie”, „Zeszyty Naukowe UMK w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Nauka o Książce” oraz czasopisma szkół wyższych m.in. z ośrodków toruńskiego – „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-społeczne. Bibliologia”, warszawskiego – „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi”, krakowskiego – „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej” oraz „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scien-

² J. Muszkowski, *O międzynarodowej statystyce druków*, „Grafika Polska” 1926, z. 1, s. 17-20. (pisownia oryginalna).

tiam Pertinentia”, katowickiego – „Studia Bibliologiczne” czy wrocławskiego – „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo”.

Następnie, w obrębie tego zestawu czasopism, zastosowano kryteria formalne. Zdecydowano się na przejrzenie artykułów opublikowanych na przestrzeni sześćdziesięciu lat z użyciem interwału dziesięcioletniego (1956, 1966, 1976, 1986, 1996, 2006). Określony zasięg chronologiczny nawiązuje również do podtytułu łódzkiej konferencji poświęconej pamięci profesora Muszkowskiego³. Zasięg autorski artykułów określono jako *autorzy polscy*, natomiast zasięg wydawniczo-formalny określono jako *artykuły z czasopism*. Część artykułowa określana była w poszczególnych periodykach najczęściej jako artykuły, rozprawy, badania, materiały. Równolegle artykuły podlegały selekcji treściowej. Wybrano łącznie 346 artykułów z bibliotekoznawstwa oraz 166 artykułów z informatologii. Kluczowym kryterium doboru materiałów do dalszej analizy był warunek powoływania się w nich na zagraniczną literaturę, gdyż na tej właśnie podstawie chciano ukazać, czy i jak silne są powiązania wzajemne między tymi oraz innymi dyscyplinami naukowymi. Wyodrębniono w jej toku 190 artykułów z bibliotekoznawstwa, co stanowiło ok. 55% wszystkich artykułów z tej tematyki opublikowanych w danym czasie we wspomnianych periodykach i 98 artykułów z nauki o informacji (59% wszystkich artykułów z tej tematyki). Na podstawie analizy ich zawartości ustalono zarys kształtowania się i zmian w obrębie pól badawczych tych dyscyplin.

Rozkład tematów badawczych w obrębie bibliotekoznawstwa na przestrzeni analizowanego okresu między 1956 a 2006 wyodrębniono stosując nazewnictwo zaczerpnięte z bibliografii dziedzinowych *Bibliografii Bibliografii i Nauki o Książce* oraz w *Polskiej Bibliografii Bibliologicznej*. Tematyka, która pojawia się niemal w każdym analizowanym roku, odnosi się do opisu konkretnych bibliotek w Polsce lub zagranicą, omówienia ich działalności, historii czy opisu zbiorów⁴. Nie zabrakło artykułów zawierających

³ „Jan Muszkowski: ludzie, epoka, książki. Polska bibliologia uniwersytecka w 60 lat od śmierci Profesora”. Ogólnopolska konferencja naukowa, Łódź, 13-14 maja 2013 r.

⁴ Zob. m.in.: Z. Daszkowski, *Westdeutsche Bibliothek 1946-1955. Biblioteka Zachodniopomorska. Zbiory b. Pruskiej Biblioteki Państwowej*, „Przegląd Biblioteczny” 1956, R. 24, z. 2, s. 148-153. E. Tatarkiewicz-Hitczenko, *Biblioteka Instytutu Matematycznego PAN (z problematyki bibliotek instytutów naukowych)*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1966, R. 2, s. 18-31. A. Mężyński, *Biblioteka Kórnicka Jana Działyńskiego*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1976, z. 12, s. 117-175. E. Bąkowska, *Biblioteka Narodowa w Bernie, instytucja ze 100-letnią tradycją*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1996, R. 46, s. 267-275. B. Janczak, *Rosyjska Biblioteka Narodowa dawniej i dziś*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 2, s. 188-200.

wątki biograficzne – o ludziach książki – bibliotekarzach⁵, ale także odnoszących się do zawodu bibliotekarza⁶ (pierwszy w 1966), a także szkolnictwa⁷ w tym zakresie (od 1976). Wiele artykułów omawiało poszczególne etapy pracy z dokumentem w bibliotece, od gromadzenia zbiorów⁸, po ich opracowywanie⁹, ale także udostępnianie i ochronę¹⁰. W 1966 pojawiła

⁵ Zob. np.: A. Rombowski, *J. S. Bandtkiego wrocławska karta biblioteczna*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Bolesława Bieruta. Seria A” 1956, nr 4, s. 1-62; M. Manteufflowa, *Księgozbiór Józefa Żałuskiego w Lotaryngii i jego droga do Polski (przyczynek do życiorysu Żałuskiego)*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1966, R. 2, s. 338-361; M. Babnis, *August Bertling (1838-1895) – bibliotekarz i bibliofil*, „Libri Gedanenses” 1995/1996, T. 13/14, s. 131-147; I. Kapuścik, *Margarita Iwanowna Rudomino – twórczyni wielkiej biblioteki*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 2006, z. 4, s. 45-56.

⁶ Zob. m.in.: H. Zasadowa, *Pracownicy bibliotecznej służby informacyjnej*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 4, s. 257-268; J. Włodarczyk, *Bibliotekarze bibliotek wyższych uczelni na ziemiach polskich w okresie zaborów. Próba syntezy*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, R. 30, z. 1/2, s. 53-70; J. Wojciechowski, *Stereotyp określa świadomość*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 4, s. 429-444; K. Grzędzińska, *O obowiązkach bibliotekarza* Stanisława Dunin-Borkowskiego, *XIX-wieczny podręcznik dla bibliotekarzy*, „Libri Gedanenses” 2005/2006, T. 23/24, s. 169-190; E. B. Zybert, *Problemy mobbingu w zawodowym życiu bibliotekarzy i ich organizacyjnej działalności*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 1, s. 27-49.

⁷ Zob. np.: H. Więckowska, *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowych*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976, R. 28, nr 1, s. 135-149; S. Kubiak, *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym*, „Przegląd Biblioteczny” 1976, R. 44, z. 4, s. 395-415; M. Grabowska, *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji w Stanach Zjednoczonych*, „Przegląd Biblioteczny” 1986, R. 54, z. 2, s. 171-184.

⁸ Zob. np.: F. Kuźdowicz, *Gromadzenie zagranicznych czasopism w bibliotekach poznańskich w latach 1963-1964. Próba analizy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka” 1966, z. 6, s. 63-88; B. Świderski, *Z problematyki opracowania ogólnokrajowego planu specjalizacji i kooperacji polskich bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 3, s. 132-146; Tenże, *W sprawie współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*, „Roczniki Biblioteczne” 1966, R. 10, z. 3/4, s. 481-504; H. Szarski, M. Ziółek, *Finanse i organizacyjne problemy prenumeraty i wykorzystania czasopism importowanych z II obszaru płatniczego*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1986, R. 31, nr 5, s. 7-13; E. Grala, *Metodyka opracowania zasad gromadzenia zbiorów w bibliotekach Stanów Zjednoczonych*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 2/3, s. 143-157.

⁹ Zob. np.: Z. Brasse, *Mechanizacja prac katalogowych w bibliotece*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka” 1966, z. 6, s. 89-115; W. Stachowska-Dembowska, J. Dziamska, *O transliteracji i katalogowaniu druków azerbejdżańskich na tle innych tablic transliteracyjnych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka” 1966, z. 6, s. 249-261; M. Lenartowicz, *ISBD(M) a polskie przepisy katalogowania*, „Przegląd Biblioteczny” 1976, R. 44, z. 2, s. 173-181; M. Śliwińska, *Retrospektywna konwersja katalogów bibliotecznych za granicą*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 4, s. 282-292; A. Ogonowska, *Retrokonwersja katalogów bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 4, s. 265-279; G. Gorecka, *Informatorium bibliograficzne biblioteki jako warsztat dla prac katalogowych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1996, t. 65, s. 43-52.

¹⁰ M. Eljasz, *Wypożyczanie międzybiblioteczne w Polsce w latach 1918-1939*, „Roczniki Biblioteczne” 1976, R. 20, z. 3/4, s. 787-812.

się nowa tematyka, tzw. działalność informacyjna bibliotek¹¹, np. autorstwa Marii Dembowskiej, która na łamach różnych czasopism próbowała jednać pracowników informacji z bibliotekarzami. Z czasem, tj. od lat siedemdziesiątych (1976) pojawiły się artykuły związane z szeroko pojętą automatyzacją bibliotek¹², a od lat dziewięćdziesiątych (1996) również artykuły o modelach teoretycznych bibliotek elektronicznych i wirtualnych oraz digitalizacji zbiorów¹³. Oprócz zagadnień praktyki bibliotekarskiej, pojawiały się we wcześniejszych latach również teksty o teorii nauki o bibliotece¹⁴, ale także historii i organizacji bibliotekarstwa w Polsce¹⁵ i za gra-

¹¹ Zob. m.in.: M. Dembowska, *Rola bibliotek w systemie informacji naukowej*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 4, s. 230-243; M. Manteufflowa, *Formy i metody służby informacyjnej w bibliotece uniwersalnej*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 4, s. 268-282; M. Górkiwicz, *Metody udzielania informacji, ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń biblioteki technicznej*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 4, s. 282-293; W. Frontczakowa, J. Jaworska, *Warsztat pracy bibliotecznej służby informacyjnej*, „Przegląd Biblioteczny” 1966, R. 34, z. 4, s. 293-305; K. Gieda, *Działalność informacyjna bibliotek szkół wyższych w Leningradzie*, „Roczniki Biblioteczne” 1976, R. 20, z. 1/2, s. 331-344.

¹² Zob. np.: A. Sitarska, S. Czaja, J. Gałczyński, *Problemy mechanizacji i automatyzacji w bibliotekach*, „Przegląd Biblioteczny” 1976, R. 44, z. 4, s. 325-349; I. Pawelec, *Zautomatyzowany system zarządzania Państwową Publiczną Biblioteką Naukowo-Techniczną w Moskwie*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1976, R. 24, nr 3, s. 22-26; E. Malinowska, *Wybrane problemy automatyzacji bibliotek na przykładzie Biblioteki Kongresu w Waszyngtonie oraz Biblioteki Narodowej w Paryżu*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1985/1986, R. 21/22, s. 37-57; K. Gonet, *Metoda opisu warsztatu bibliotecznego dla potrzeb automatyzacji*, „Przegląd Biblioteczny” 1986, R. 54, z. 2, s. 147-170; M. Górny, A. Jazdon, *Wykorzystanie techniki informatycznej w polskich bibliotekach naukowych*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 2/3, s. 133-141; E. Busse-Turczyńska, *Rozwój badań nad systemami informacyjnymi w bibliotekach medycznych, przegląd piśmiennictwa zawodowego z przełomu XX i XXI wieku*, „Roczniki Biblioteczne” 2006, R. 50, z. 1, s. 251-270.

¹³ Zob. np.: E. Chmielewska-Gorczyca, *Biblioteka wirtualna – wizja czy rzeczywistość*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 2/3, s. 117-131; Taż, *Ku bibliotece wirtualnej*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1996, z. 1, s. 3-13; A. Januszko-Szakiel, *Dysertacje via Internet, projekt elektronicznej archiwizacji rozpraw naukowych w Niemieckiej Bibliotece Narodowej*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 2, s. 141-152.

¹⁴ Zob. np.: W. Piasecki, *Małe prolegomena do nauki o bibliotece*, „Roczniki Biblioteczne” 1966, R. 10, z. 3/4, s. 395-410; J. Kołodziejska, *Współczesne kierunki badań bibliotekoznawczych*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1976/1977, R. 12/13, s. 155-164; J. Ratajewski, *Trzeci raz o bibliotekoznawstwie. Rozważania metodologiczne*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, R. 30, z. 1/2, s. 379-395.

¹⁵ J. Kołodziejska, *Uwarunkowania rozwoju bibliotek*, „Przegląd Biblioteczny” 1986, R. 54, z. 3/4, s. 297-309; Z. Żmigrodzki, *Racjonalizacja w rozwoju działalności bibliotek*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, R. 30, z. 1/2, s. 271-310; B. Howorka, *O krajowej sieci bibliotek medycznych, (w roku 50-lecia Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie)*, „Przegląd Biblioteczny” 1996, R. 64, z. 1, s. 33-40; J. Bednarczyk, *Powołanie do życia Federacji Bibliotek Kościelnych – FIDES*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1996, t. 65, s. 69-79; B. Mauer-Górska, *Najnowsze kierunki współpracy bibliotek w organizacji i praktyce*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2006, t. 14, nr 2, s. 14-20.

nicą¹⁶. Szczególne miejsce w ostatnich dziesięcioleciach (1996-2006) zajęła tematyka wprowadzania elementów marketingu i zarządzania do polskich bibliotek¹⁷ oraz ukierunkowanie na użytkownika i badania jego potrzeb i zachowań¹⁸.

Wraz ze zmieniającą się tematyką badawczą w bibliotekoznawstwie, ewoluowały relacje tej nauki z różnymi dyscyplinami i specjalnościami. Przedmiotem tej części analizy jest ukazanie związków tematycznych między rodzimą literaturą (czyli artykułami z bibliotekoznawstwa – cytującymi) a literaturą obcą – cytowaną. Ze 190 artykułów z omawianej wcześniej tematyki wyodrębniono zestaw 2371 obcych cytowań bibliograficznych. Określono ich cechy formalne i rzeczowe. Szczególnie interesujący w kontekście powiązań między dyscyplinami naukowymi okazał się aspekt tematyki badanych cytowań. Tabela 1. przedstawia uporządkowane malejąco tematy tych cytowań – odpowiadające całym dyscyplinom badawczym lub zwłaszcza w obrębie nauki o książce – tematów szczegółowym.

Przegląd piśmiennictwa cytowanego, analizowanego pod kątem dyscyplin i tematów badawczych, ujawnił, że bibliotekoznawstwo jest dyscypliną silnie zautonomizowaną, ale mającą również liczne związki interdyscyplinarne. W ujęciu globalnym na przestrzeni analizowanych lat, ponad 55% cytowanej literatury obcej to literatura bibliotekoznawcza z klasykami tej dyscypliny na czele – Shiyali Ramamrita Ranganathanem¹⁹, cytowanym

¹⁶ M. Jasienowicz, J. Miketta, *Trzydzieści lat działalności UNESCO na rzecz rozwoju bibliotek*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1976, R. 24, nr 4, s. 5-12; B. Staniów, *Działalność IFLA na rzecz bibliotekarstwa szkolnego*, „Roczniki Biblioteczne” 1986, R. 30, z. 1/2, s. 363-378; R. Cybulski, *Problemy bibliotek szkół wyższych na 51 Konferencji IFLA w Chicago* (1985. 8. 18-24), „Roczniki Biblioteczne” 1986, R. 30, z. 1/2, s. 345-362.

¹⁷ E. Głowacka, *Strategia zarządzania totalnego (TQM) w bibliotekach*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Bibliologia” 1996, z. 306, s. 7-23; R. Cybulski, *Marketing w bibliotekarstwie polskim*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1996, R. 32, s. 159-172; A. Jazdon, *Outsourcing w bibliotece*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka” 2006, nr 10, s. 103-127; M. Pawłowska, *Kultura organizacyjna w bibliotekach. Próba analizy na przykładzie wybranych bibliotek instytucyjnych i wydziałowych UJ*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 2006/2007, R. 56/57, s. 53-67; M. Wojciechowska, *Ocena skuteczności działalności biblioteki*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 3, s. 319-335.

¹⁸ B. Żołędowska, *Satysfakcja i lojalność użytkowników drogą do sukcesu biblioteki*, „Studia Bibliologiczne” 2006, t. 16, s. 91-102; A. Bajor, *Potrzeby użytkowników bibliotek politechnicznych w Polsce*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2006, t. 14, nr 3, s. 54-63; H. Batorowska, H. Kosętko, *Kształtowanie postawy kreatywnej użytkowników informacji na przykładzie doświadczeń bibliotek duńskich i holenderskich*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 2006, z. 4, s. 143-155.

¹⁹ M.in. S. R. Ranganathan, *The five laws of library science*, Madras 1957. Tenże, *The five laws of library science*, Bombay 1963. Tenże, *Library science and the resilience of its laws*, London 1957. Tenże, *Library administration*, Bombay 1960.

Tabela 1. Lista rangowa tematów obcych cytowań według malejącej liczby cytowań w artykułach z dziedziny bibliotekoznawstwo

Lista rangowa tematów cytowań obcych	Ogólna liczba cytowań prac obcych o danej tematyce
Bibliotekoznawstwo	1323
Informatologia	141
Historia	132
Religia i religioznawstwo	102
Bibliografia	91
Literatura i literaturoznawstwo	80
Kultura i sztuka	69
Historia książki	62
Prawo	50
Nauka i naukoznawstwo	43
Ekonomia i zarządzanie	38
Zagadnienia ogólne	35
Geografia	27
Muzyka i muzykologia	20
Filozofia	19
Polityka i nauki polityczne	17
Bibliologia	16
Informatyka	15
Czytelnictwo	12
Bibliofilstwo	10
Medycyna	9
Psychologia	9
Socjologia	9
Wytwarzanie książki	9
Językoznawstwo	7
Biologia	5
Księgarstwo	5
Pedagogika	5
Nauka i sztuka wojenna	4
Chemia	3
Czasopiśmiennictwo	1
Etnologia	1
Zoologia	1
Brak danych	1

Źródło: Opracowanie własne.

chętnie w latach 1966-1986, czy później Michaellem Gormanem²⁰, pełniącym m.in. funkcję prezesa American Library Association, a pozostającym pod wpływem swojego wielkiego poprzednika. Polskie badania bibliotekoznawcze były również, a może nawet szczególnie w początkowym okresie, pod wpływem bibliotekoznawstwa europejskiego – zwłaszcza cytowany był w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, określony przez profesora Krzysztofa Migonia jako „największe dzieło bibliotekoznawcze okresu międzywojennego” – zainicjowany przez Fritza Milkau podręcznik bibliotekoznawstwa *Handbuch der Bibliothekswissenschaft*²¹ czy prace cenionego brytyjskiego bibliotekarza Maurice’a B. Line’a²² – cytowanego szczególnie w latach dziewięćdziesiątych i w 2006 roku. Wśród dyscyplin, z których według przeprowadzonej analizy cytowań najczęściej czerpało bibliotekoznawstwo i z którą ma najściślejsze więzy interdyscyplinarne, jest informatologia. Ten wpływ widoczny jest w piśmiennictwie począwszy od lat sześćdziesiątych z prawie sześcioprocentowym odsetkiem cytowań obcych. Wśród najczęściej cytowanych prac znalazły się m.in. badania nad użytkownikami z pogranicza tych dwóch dyscyplin, autorstwa Christophera Whartona Hansona²³. Równie silnym wpływem na badania bibliotekoznawcze odznaczyła się historia, z nieco ponad pięćoipółprocentowym odsetkiem wśród obcych cytowań. Szczególnie często polscy autorzy posilkowali się literaturą z dziedziny historii czy jej nauki pomocniczej: archiwistyki, przy opracowaniach dotyczących historii poszczególnych bibliotek – zwłaszcza zakonnych oraz ich zbiorów, albo szczególnie aktualnych po II wojnie światowej, problemów restytucji dóbr kultury – w tym zasobów bibliotek²⁴. Kolejna klasa tematyczna i dyscyplina: religia i religioznawstwo stanowiła około 4,3 procent ogółu cytowań. Stosunkowo wysoką liczbę odwołań bibliograficznych z tej kategorii można wytłumaczyć tematyką obszernych

²⁰ M.in. M. Gorman, *Przyszłość biblioteki akademickiej*, „Przegląd Biblioteczny” 1995, R. 63, z. 2, s. 147-155; tenże, *Our enduring values. Librarianship in the 21st Century*, Chicago 2000. Tenże, *Our own selves. More meditations for libraries*, Chicago 2005.

²¹ K. Migoń, *Nauka o książce. Zarys problematyki*, Wrocław 1984, s. 41.

²² M.in. M. B. Line, *The role of paranational libraries in national information provision*, „Information Development” 1995, Vol. 11, nr 4, s. 225-228; tenże, *Back to basics for national libraries?*, „Alexandria” 1997, Vol. 7, nr 1, s. 1-2. Tenże, *Zarządzanie bibliotekami akademickimi i naukowymi wobec przemian społecznych*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1993, t. 29, s. 149-157.

²³ C. W. Hanson, *Research on user's needs. Where is it getting us*, „Aslib Proceedings” 1964, Vol. 16, nr 2, s. 64-78.

²⁴ Zob. m.in.: A. Mężyński, *Spotkania hanowerskie. W poszukiwaniu księgozbiorów żydowskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka” 2006, nr 10 (19), s. 93-102; H. Łaskarzewska, *Europa bez roszczeń? Problemy własności zbiorów, pamięć i polityka*, „Roczniki Biblioteczne” 2006, R. 50, z. 1, s. 45-92.

– z reguły monograficznych – artykułów źródłowych, odnoszących się również, jak w przypadku poprzedniej dyscypliny – do historii bibliotek i bibliotekarstwa zakonnego, historii zbiorów bibliotek kościelnych, m.in. ich inwentarzy²⁵. Kolejną dyscypliną pozostającą w bliskim związku z bibliotekoznawstwem jest bibliografia (niespełna 4 procent cytowań) z takimi autorami jak Theodore Besterman, urodzony w Łodzi światowej sławy bibliograf²⁶, czy Ludwig Hain ze swoją bibliografią inkunabułów²⁷. Pozostałe dyscypliny odnotowały wpływ niższy niż 3 procent cytowań każda, ale wystąpiły licznie i należy nadmienić, że razem stanowią znaczący zrąb literatury cytowanej. Te kategorie tematyczne i dyscypliny to: literatura i literaturoznawstwo; kultura i sztuka²⁸, cytowana zwłaszcza w artykułach o zbiorach bibliotek, m.in. kartografii czy zbiorach graficznych²⁹; historia książki – z cytowanym chętnie, przetłumaczonym na język polski, syntetycznym opracowaniem duńskiego badacza Svenda Dahla³⁰; prawo, cytowane w odniesieniu do restytucji dóbr kultury, w tym księgozbiorów bibliotek; nauka i naukoznawstwo – z pracami profesora Dereka Johna de Solla Price'a³¹; ekonomia (np. dział zarządzanie) – wzrastające nią zainteresowanie widać w artykułach o zawodzie bibliotekarza i zarządzaniu biblioteką³²; geografia – tematyka przytaczana w opracowaniach na temat zbiorów kartogra-

²⁵ M.in. B. Iwańska-Cieślak, *Osiemnastowieczne druki z Pomorza Gdańskiego i Warmii nieznane Estreicherowi w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Bibliologia” 2006, z. 5, s. 171-189; J. Długosz, *Biblioteka Klasztoru Karmelitów Bosych w Wiśniczu (1630-1649)*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” 1966, t. 13, s. 91-169; A. Biedrzycka, *Inwentarz kościołów dekanatu dunajowieckiego (część zachodnia) w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” 2006, R. 51, s. 49-115.

²⁶ T. Besterman, *A world bibliography of bibliographies*, London 1939-1940.

²⁷ L. Hain, *Repertorium bibliographicum*, Stuttgart-Paryż 1826.

²⁸ Szczególnie często cytowane były wydawnictwa informacyjne – słowniki biograficzne, np. różne tomy i wydania *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, hrsg. von Ulrich Thieme und Felix Becker.

²⁹ Zob. np.: M. Bóbr, K. Kruzel, *Katalog miedziorytów Lucasa Van Leyden ze zbiorów graficznych Biblioteki PAN w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie” 1986, R. 31, s. 225-240; M. Adamska, *Kolekcja graficzna Fryderyka Moszyńskiego w świetle najstarszego inwentarza*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” 2006, R. 51, s. 413-432.

³⁰ S. Dahl, *Dzieje książki*, Wrocław 1965.

³¹ Np. D. J. de Solla Price, *Stałe wzorce w organizacji nauki*, „Zagadnienia Naukoznawstwa” 1965, t. 1, z. 4, s. 57-63; tenże, *The history of science as training and research for administration and political decision-making*, „Organon” 1964, nr 1, s. 21-24. Tenże, *Regular patterns in the organization of science*, „Organon” 1965, nr 2, s. 243-248.

³² Podobnie jak w przypadku psychologii, ponad połowa zacytowanych publikacji stanowi tłumaczenia na język polski.

ficznych³³; muzyka i muzykologia – analogicznie, cytowana w artykułach na temat muzykaliów i bibliotekarstwa muzycznego³⁴; filozofia; nauki polityczne; bibliologia (teoria) z takimi nazwiskami jak Michael Denis czy Robert Estivals; informatyka; medycyna – z jednej strony cytowano dzieła o tej tematyce w pracach analizujących zbiory dawnych bibliotek³⁵, z drugiej zaś w najnowszym piśmiennictwie dotyczącym systemów informacyjno-wyszukiwawczych, stosowanych w bibliotekach³⁶; psychologia – dyscyplina odnotowująca stosunkowo niewielką liczbę powołań bibliograficznych, ale w rozkładzie chronologicznym widać, że przyczyną jest brak powołań we wcześniejszych badaniach, natomiast zaczyna być popularna dopiero od lat dziewięćdziesiątych, kiedy zaczęto pisać szerzej m.in. o problemach zawodu bibliotekarza – cechach osobowościowych i predyspozycjach, ale i zagrożeniach w pracy zawodowej³⁷; socjologia, podobnie jak ekonomia i psychologia odnotowuje cytowania zagranicznego piśmiennictwa tłumaczonego na język polski³⁸. Spośród pozostałych, nie wymienionych wcześniej kategorii, warto odnotować kilka takich, które pozostają w bardzo ścisłym związku z szeroko pojętą bibliologią, tj. wytwarzanie książki, księgarstwo, czytelnictwo, bibliofilstwo czy czasopiśmiennictwo, których centralnym punktem zainteresowań jest książka, a szerzej dokument.

³³ Np. J. Bzinkowska, *Katalog map Polski wydanych w atlasach angielskich w XVII i XVIII wieku ze zbiorów The Bodleian Library w Oxfordzie*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1996, R. 46, nr 1/2, s. 119-141.

³⁴ Np. J. Jasiewicz, *Krzyżacka tradycja liturgiczno-muzyczna w świetle źródeł zachowanych w Bibliotece Gdańskiej PAN*, „Libri Gedanenses” 2005/2006, t. 23/24, s. 5-103; M. Prokopowicz, *Zagadnienia współczesnego bibliotekarstwa muzycznego: na podstawie materiałów IV Międzynarodowego Kongresu Bibliotek Muzycznych w Brukseli*, 11-18 września 1955, „Przegląd Biblioteczny” 1956, R. 24, z. 2, s. 116-129.

³⁵ K. Maleczyńska, *Książka francuska we wrocławskich zbiorach Kościoła Św. Marii Magdaleny w XVI wieku*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo” 1966, t. 4, nr 46, s. 3-25.

³⁶ E. Busse-Turczyńska, *Rozwój badań nad systemami informacyjnymi w bibliotekach medycznych. Przegląd piśmiennictwa zawodowego z przełomu XX i XXI wieku*, „Roczniki Biblioteczne” 2006, R. 50, z. 1, s. 251-270.

³⁷ Sześć na dziewięć zacytowanych publikacji z dziedziny psychologii zostało przetłumaczonych na język polski. Można domniemywać, że polscy badacze chętniej korzystają z zagranicznego specjalistycznego piśmiennictwa tłumaczonego, niwelując w ten sposób barierę językową. Zob. np.: M.-F. Hirigoyen, *Molestowanie w pracy*, Poznań 2003; L. Glass, *Toksyczni ludzie. 10 sposobów postępowania z ludźmi, którzy uprzykrzają ci życie*, Poznań 1997; S. Rathus, *Psychologia współczesna*, Gdańsk 2004; J. Henderson, *Pamięć i zapominanie*, Gdańsk 2005.

³⁸ Aż osiem na dziewięć publikacji zacytowanych posiada polski przekład, np. teksty z pogranicza filozofii, socjologii i teorii środków masowego przekazu, słynnego włoskiego semiotyka U. Eco, *Czy komputer pożre książkę?*, „Gazeta Wyborcza” 1996, nr 47, s. 8-9; tenże, *Język, władza, siła*, „Podpunkt” 1989, nr 6, s. 3-12.

Dokonano analogicznego przeglądu kategorii tematycznych – kierunków badań w zakresie nauki o informacji. Analiza tematyki 98 artykułów źródłowych wykazała, że wśród najczęściej występujących zagadnień znalazła się szczególnie silnie reprezentowana w latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych tematyka omawiająca rolę służebną informacji naukowej wobec innych dyscyplin³⁹. Równie często eksponowano w artykułach problematykę zawodu pracownika informacji, od inżyniera-informatora po brokera informacji⁴⁰. Nieco później, bo w latach dziewięćdziesiątych, pojawiły się artykuły dotyczące szkolnictwa⁴¹ w tym zakresie. Bardzo chętnie omawiano zagadnienie organizacji działalności ośrodków informacji w Polsce i za granicą⁴². Do ważniejszych zaliczyć należy procesy automatyzacji⁴³ w dziedzinie informacji naukowej – szcze-

³⁹ Zob. m.in.: K. Wyczańska, *O służbie informacji naukowej w naukach społecznych*, „Biuletyn Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN” 1966, nr 1, s. 39-53; S. Rosołowski, *Próba określenia zarysu potrzeb wojska w zakresie informacji naukowej i usług bibliotecznych*, „Roczniki Biblioteczne” 1966, R. 10, z. 1/2, s. 221-243; H. Górniakowa, *Źródła informacji w dziedzinie chemii*, „Biuletyn Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN” 1966, nr 1, s. 55-69; B. Wereszczyńska-Cisło, W. Ogórkiewicz, *Wyszukiwanie informacji z zakresu technologii i nauki o żywności w systemach informacji online*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1986, R. 31, nr 4, s. 26-33.

⁴⁰ Zob. np.: J. Seliga, *Inżynier-informator*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 6, s. 19-22; K. Malawko, *Kadry dla informacji. Wybrane problemy kształcenia*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1986, R. 31, nr 6, s. 24-31; E. P. Nowak, *Broker informacji – odpowiedź na zapotrzebowanie XXI wieku*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2006, nr 1, s. 51-63.

⁴¹ A. Górski, *Przemiany funkcji informacji naukowej i form kształcenia jej specjalistów*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 1996, t. 4, nr 3, s. 3-8, tenże, *Informacja naukowa i upowszechnienie nauki w programach studiów akademickich*, „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny. Prace Bibliotekoznawcze” 1996, z. 178, s. 176-186; B. Sosińska-Kalata, *Kształcenie pracowników informacji ekologicznej i demograficznej*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 1996, t. 4, nr 4, s. 6-12.

⁴² Zob. m.in.: H. Uniejewska, *O miejsce bibliotek w krajowym systemie informacji naukowej*, „Przegląd Biblioteczny” 1976, R. 44, z. 3, s. 265-277; A. Biernacki, *Ośrodki informacji i dokumentacji naukowej w Belgii*, „Biuletyn Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN” 1966, nr 2, s. 39-47; A. Wysocki, *Tendencje w organizacji systemów informacji naukowej i technicznej w niektórych państwach europejskich*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 2, s. 5-9; J. W. Kowalski, *Problematyka integracji działalności informacyjnej ośrodków inte, bibliotek i archiwów w ZSRR, CSRS i NRD*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1976, R. 21, nr 5, s. 12-16. A. Górski, *System informacji NTE w Bułgarii. Kilka uwag na temat układu terytorialnego*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1986, R. 31, nr 4, s. 13-20.

⁴³ Np. Z. Majewski, *Stosowanie maszyn cyfrowych do analizy tekstów piśmienniczych dla celów informacji naukowej*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 4, s. 13-17; M. Poletyło, *Analiza wskaźników efektywności wyszukiwania informacji*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 5, s. 5-8.

gólnie systemów informacyjnych⁴⁴ oraz baz danych⁴⁵ (szczególnie od lat osiemdziesiątych). W rubrykach czasopism zagościła na stałe również problematyka szeroko pojętych języków informacyjno-wyszukiwawczych⁴⁶, ale także teoria nauki o informacji⁴⁷, ze szczególnym uwzględnieniem procesów wyszukiwania informacji⁴⁸ oraz badań nad potrzebami i zachowaniami użytkowników informacji⁴⁹.

W Tabeli 2. przedstawiono listę rangową kategorii tematycznych i dyscyplin obcych cytowań bibliograficznych, które wystąpiły w analizowanych artykułach z nauki o informacji. Analiza cech formalnych i rzeczowych 747

⁴⁴ Zob. m.in.: O. Ungurian, *Systemy wyszukiwania informacji*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 5, s. 1-5; H. Gładysiewicz, *Przegląd metod oceny jakości pracy systemów wyszukiwania informacji*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1976, R. 21, nr 4, s. 22-26; M. Grabowska, *Zautomatyzowany system informacji prawniczej oraz informacji prasowej – LEXIS/NEXIS*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1986, z. 2, s. 89-102.

⁴⁵ Np. M. Grabowska, *Francuskie zautomatyzowane bazy danych: FRANCIS i PASCAL*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1986, z. 1, s. 119-129; H. Popowska, *Bibliograficzne bazy danych dostępne w trybie bezpośrednim*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1986, R. 31, nr 3, s. 9-18; Taż, *Baza danych JURIS CD-ROM BUNDESRECHT*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1996, z. 1, s. 35-49; B. Stefaniak, *Science Citation Index (SCI). Koncepcja, struktura, zastosowania*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2006, t. 14, nr 3, s. 4-12.

⁴⁶ Zob. m.in.: B. Bojar, *O metainformacji i metajęzyku*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976, nr 2, s. 43-60; E. Ścibor, *Perspektywy zbudowania zreformowanej UKD jako nowoczesnego międzynarodowego języka informacyjnego*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1976, R. 21, nr 6, s. 26-31; W. Marciszewski, *Miejsce słów kluczowych w strukturze tekstu*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976, nr 1, s. 47-71; Z. Łatyszojć, S. Pająk, *Problemy zastosowania i wykorzystania języka deskryptorowego w informacji patentowej*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1976, R. 21, nr 1, s. 20-24; E. Artowicz, E. Chmielewska-Gorczyca, *Wykorzystanie aparatu definicyjnego języków informacyjno-wyszukiwawczych w słownikach terminologicznych*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1986, z. 1, s. 61-82; B. Sosińska, *Konotacja wyrażen języków informacyjno-wyszukiwawczych*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1986, z. 2, s. 15-37; E. Chmielewska-Gorczyca, *Tezaurusz prawa Biblioteki Sejmowej*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1996, z. 1, s. 51-65.

⁴⁷ M. Dembowska, *Próba klasyfikacji pojęciowej dokumentów w dokumentacji i informacji naukowej*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1966, R. 11, nr 2, s. 1-5; J. Gałczyński, *Holistyczne ujęcie informacji. Cz. 2. Informacja naukowa*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2006, t.14, nr 4, s. 13-22.

⁴⁸ A. Szczepańska, *Strategia, heurystyka i taktyka wyszukiwania informacji. Próba uporządkowania pojęć*, „Przegląd Biblioteczny” 2006, R. 74, z. 2, s. 165-187.

⁴⁹ A. Leligdowicz, T. Derlińska, J. Grochowska, E. Malicka, *Badanie potrzeb użytkowników medycznej informacji naukowej*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976, nr 1, s. 99-133; S. J. Dębicka, *Badania potrzeb informacyjnych pracowników naukowo-badawczych w resorcie geologii*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1976, nr 2, s. 123-142; M. Próchnicka, *Interfejs użytkownika w systemie wyszukiwania informacji*, „Zagadnienia Informacji Naukowej” 1996, z. 1, s. 25-34; M. Świgoń, *Współczesne bariery informacyjne. Podstawy teoretyczne i próba badań w środowisku naukowym*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2006, t. 14, nr 1, s. 17-24.

Tabela 2. Lista rangowa tematów obcych cytowań według malejącej liczby cytowań w artykułach o tematyce informatologicznej

Lista rangowa tematów cytowań obcych	Ogólna liczba cytowań prac obcych o danej tematyce
Informatologia	410
Informatyka	70
Bibliotekoznawstwo	62
Nauka i naukoznawstwo	22
Technika	22
Ekonomia i zarządzanie	21
Filozofia	19
Językoznawstwo	19
Medycyna	15
Socjologia	14
Bibliografia	13
Zagadnienia ogólne	12
Psychologia	11
Prawo	8
Historia	5
Nauka i sztuka wojenna	5
Chemia	4
Kultura i sztuka	4
Czasopiśmiennictwo	2
Nauka o środowisku	2
Rolnictwo	2
Religia i religioznawstwo	1
Literatura i literaturoznawstwo	1
Geografia	1
Wytwarzanie książki	1
Pedagogika	1

Źródło: Opracowanie własne.

obcych cytowań, podobnie jak w przypadku bibliotekoznawstwa, wykazała silną autonomizację tej dyscypliny naukowej. Prawie 55 procent cytowań obcych pochodziło z piśmiennictwa „własnego” informatologicznego. Najczęściej i najchętniej w latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych cytowani byli znawcy informacji naukowej, związani z Wszechzwiązkowym Instytutem Informacji Naukowej i Technicznej: Aleksander

Ivanovič Michajłow, Arkadij Ivanovič Czerny oraz Ruggero Sergeevič Gilarewski⁵⁰. Cytowano ich teksty oryginalne oraz przekłady na język polski, zarówno wspólne, jak i indywidualne prace⁵¹. Swoją wkład w rozwój polskiej informatologii mieli również klasycy informatologii z Zachodu, m.in. Charles T. Meadow⁵² oraz Brian Campbell Vickery⁵³. Potwierdza się teza przytaczana w badaniach międzynarodowych mówiąca o tym, że „w ostatnich latach sieć powiązań interdyscyplinarnych informatologii ulega przeobrażeniom, które zdają się przede wszystkim rozluźniać tradycyjne więzy z bibliotekoznawstwem”⁵⁴, jak dodaje Barbara Sosińska-Kalata – „na rzecz informatyki”⁵⁵. Te „technologiczną orientację nauki o informacji” widac szczególnie w cytowaniach od lat osiemdziesiątych, kiedy to prace z informatyki zaczęły być częściej cytowane niż prace z bibliotekoznawstwa. Zatem najliczniej cytowane są w dalszej kolejności prace z szeroko pojętej informatyki – nieco ponad 9 procent. Natomiast powiązania z kolejnymi dyscyplinami: bibliotekoznawstwem⁵⁶ (ponad 8 procent), naukoznawstwem z wielkimi nazwiskami takimi jak Derek John de Solla Price, Karl Popper czy Thomas S. Kuhn (poniżej 3 procent cytowań) i innymi naukami społecznymi (m.in. socjologia, psychologia, ekonomia), wskazują na drugi nurt w informatologii, tj. „orientację społeczną”⁵⁷. Cytowania obcej literatury z dziedziny językoznawstwa wykazane zostały głównie w pracach dotyczących języków informacyjno-wyszukiwawczych. W tej grupie, podobnie jak w niemal wszystkich omawianych grupach cytowań, występują nazwiska klasyków w danej dziedzinie, tu np. Roman Jakobson oraz Noam Chomsky.

Wydaje się, że powoływanie się na postaci klasyków i ich klasyczne prace z danej dyscypliny jest naturalnym odruchem, ukłonem w stronę dorobku

⁵⁰ Zob.: *Od Redakcji*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1977, R. 22, nr 6, s. 3.

⁵¹ Zob. m.in.: A. I. Michajłow, A. I. Czerny, R. S. Gilarewski, *Osnovy informatikii*, Moskwa 1976; Tychże, *Podstawy informacji naukowej*, Warszawa 1968; A. I. Michajłow, *Organizacja działalności naukowo-informacyjnej w Związku Radzieckim*, „Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji” 1964, R. 9, nr 5, s. 1-5; A. I. Czerny, *Wstęp do teorii wyszukiwania informacji*, Warszawa 1978. R. S. Gilarewski, *Informatika i bibliotekovedenie*, Moskwa 1974.

⁵² C. T., Meadow, *Analiza systemów informacyjnych*, Warszawa 1972.

⁵³ B. C., Vickery, *On retrieval system theory*, London 1961.

⁵⁴ Por. cyt. za B. Sosińska-Kalata, *Współczesne oblicze nauki o informacji w Polsce i za granicą*, [w:] *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych. Prace dedykowane Profesor Barbarze Stefaniak*, pod red. E. Gondek i D. Pietruch-Reizes, Katowice 2007, s. 93-119.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ W tej kategorii sporą liczbę (ok. 20%) powołań bibliograficznych odnotowują oficjalne dokumenty różnych organizacji międzynarodowych i instytucji bibliotekarskich, np. Library of Congress, UNESCO czy U.S. National Library of Medicine.

⁵⁷ Por. B. Sosińska-Kalata, *Współczesne oblicze nauki o informacji...*, s. 101-102.

i zasług wielkich postaci nauki czy szeroko pojętej kultury. Wielość pozostałych połączeń interdyscyplinarnych informatologii, np. z naukami technicznymi, medycyną, pedagogiką, prawem, historią, chemią czy rolnictwem, odzwierciedla aspekt praktycznej – usługowej działalności informacyjnej, na przykład poprzez zapewnianie tym dyscyplinom odpowiedniego zasobu danych naukowych w postaci dostępu do specjalistycznych źródeł informacji – szczególnie baz danych. Spory odsetek cytowań stanowią powołania bibliograficzne omawiające systemy informacyjno-wyszukiwawcze i konkretne produkty np. Medline, PubMed, INSPEC, Compendex czy Lexis.

Ze względu na ilościowe ograniczenia analizy cytowań, konkluzje z przedstawionych badań należy formułować w sposób wyważony. Nie ma jednak wątpliwości, że ta próbka badawcza dała pewien, potwierdzony również w literaturze przedmiotu, obraz zależności i powiązań piśmiennictwa naukowego w bibliotekoznawstwie i informatologii. Analiza cytowań bibliograficznych potwierdziła silną pozycję tych nauk – ok. 55 procent powołań bibliograficznych pochodziło z ich macierzystego piśmiennictwa. Potwierdziły się również silne więzy między nimi, z zastrzeżeniem, że informatologia obrała ostatecznie front technologiczny. Wpływ pozostałych dziedzin i zagadnień w ujęciu jednostkowym nie daje tak silnego efektu, jednak zarówno w jednej, jak i w drugiej dyscyplinie, suma cytowań obcych z tych kilkunastu czy ponad dwudziestu kategorii tematycznych stanowi istotny miernik interdyscyplinarności bibliotekoznawstwa i informatologii. Badacze zaś, powołując się na dziesiątki różnych prac naukowych wychodzą coraz szerzej poza ustalone pola badawcze obu nauk.

Abstract

Relationship of library and information science with other disciplines on the example of citation analysis for literature from the period 1956-2006

The subject of analysis were articles from Polish journals on library and information science, published between 1956 and 2006. The author indicates the main lines of research and demonstrates the impact of foreign literature on the Polish works through the analysis of foreign bibliographic citations. The analysis of the formal and material characteristics of the cited documents allows to show relations between the native and foreign scientific literature, with emphasis on revealing how research topics and academic disciplines are interwoven.